

Ключевые слова: манипулирование, политическое манипулирование, защита от политического манипулирования, политическая ответственность, политические технологии.

* * *

УДК 32–327.5:328

Лікарчук Д. С.
аспірантка, Київський національний
університет ім. Тараса Шевченка
(Україна, Київ), dashauk8899@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ КОНФЛІКТУ В ПОЛІТИЧНІЙ СФЕРІ

На протязі багатьох років конфлікт, незалежно від свого осередку зародження, вважався соціальним явищем. На сьогоднішній день точки зору науковців розділилися, одні апелюють до думки, що політичний конфлікт є проблематикою – соціологів. Інші науковці виокремлюють політичний конфлікт – як об'єкт дослідження самостійної науки. В статті аналізуються основні положення конфлікту в політичній сфері, що стала незалежною від соціальних процесів. Виокремлюється предмет політичного конфлікту та розрізняються такі поняття, як “соціальний конфлікт”, “юридичний конфлікт”, “політичний конфлікт”.

Ключові слова: політичний конфлікт, політична сфера, політичний світ, предмет політичного конфлікту, політичний ринок, юридичний конфлікт.

Політичний процес зміст якого розглядається, як форма взаємодії політичних суб'єктів, включаючи в себе й конфлікт взаємовідносин.

Поняття “конфлікт”, як для зарубіжних так і для вітчизняних дослідників виступає явищем, притаманним феномену “влада”. Влада асоціюється з такими явищами, як протистояння, спротив, примус, санкціями та іншими негативними проявами, саме тому більшість дослідників включають конфлікт до частини невід'ємних елементів владних відносин. Деякі дослідники, навіть, стверджують, що політика, вже сама по собі, є нічим іншим, як глобальним конфліктом, хоча проявлятися, політичні конфлікти, можуть завдяки різним засобам і способам, які застосовує влада [12, с. 56].

Приховані конфлікти у владних структурах, можуть не нести в собі небезпечних наслідків для життя населення, але можуть мати й руйнівні наслідки для політики та економіки держави. Політичні конфлікти, які мають такий характер і супроводжуються масовим невдоволенням населення, не лише несуть в собі економічну, політичну і суспільну загрози, але й є “небезпечними” для соціуму, в будь-якому визначенні даного поняття.

Метою статті є виокремлення особливостей конфлікту в політичній сфері.

Для західно–європейської науки, з її багатьма законами та науковими дослідженнями, в області конфліктологічної парадигми взагалі характерна винятково поліваріантність методологічних оцінок та підходів по відношенню до феномену політичного конфлікту [3, с. 34]. Крім того, розвиток конфліктів в сфері політології є змінним, адже майже кожного дня виникають політичні конфлікти, які вимагають нових технологій для їх врегулювання. В той же час й сьогодні продовжується дискусія стосовно змісту поняття “конфлікт”, не дивлячись на вже класичні визначення, які запропоновані в роботах Д. Аптера, К. Боулдинга, Р. Даль, Р. Дарендорфа, К. Дойча, М. Дюверже, Л. Козера.

Зокрема, значний внесок в розвиток конфліктології, як наукової дисципліни зробив Ральф Дарендорф. Аналізуючи конфліктні ситуації, які відбуваються в суспі-

льстві, Р. Дарендорф, робить висновок, що базове підґрунтя теорії конфліктів зафіксоване в наступних положеннях:

– будь-яке суспільство постійно змінюється, суспільні зміни відбуваються постійно і скрізь [6, с.112]. З цими змінами суспільства, має змінюватися система “влада–суспільство”, таким чином зміни впливають на економічні показники та подальші вимоги суспільство до влади, особливо в демократичних суспільствах;

– будь-яке суспільство постійно демонструє ознаки незгоди, непокорита конфлікту, суспільний конфлікт може бути присутній завжди [6, с.112]. Особливо це проявляється під час виборчих кампаній. Завжди є частина населення держави, яка не підтримує іншу політичну партію, тому і виникають конфлікти на рівні соціуму, які стосуються питань політики;

– для будь-якого суспільства характерним є насилля, його однієї частини над іншою [6, с.113]. Мова йде про такі випадки: по–перше– коли в країні встановлена диктатура та по–друге – коли незгода та протести в державі переростають у військові дії.

Варто відзначити, що Р. Дарендорф в своїх дослідженнях проводить серйозні розмежування між класовими політичними конфліктами XIX століття і сучасними формами конфліктів. Дослідник відзначав, що реальні конфлікти завжди видимі, тому очевидно, що в сучасних суспільствах не “існує класового конфлікту в його класичному розумінні” [5, с.54].

Більшість спостерігачів не вбачає політичних “битв” між групами, які знаходяться по різні сторони “звичайних бар'єрів” влади та права. Якщо люди і діють організованими групами, то на сьогоднішній день це, швидше всього, групи особливих інтересів або соціальних рухів, а не класові партії [7, с.210].

В стороні політичного конфлікту, не залишився й Моріс Дюверже, який наголошує, що в будь-якому суспільстві існують конфлікти, інтеграція та еволюція, хоча еволюція ніколи не усуне всі суспільні конфлікти. Французький дослідник прагне до змістовного аналізу, який має певні протиріччя, навіть тоді коли розмірковує про природу горизонтальних та вертикальних політичних конфліктів. Тому зазначає, що конфлікт між індивідами, групами і класами які знаходяться на одному рівні, суттєво відрізняються від протиріч між суб'єктами і об'єктами влади, так як, і боротьба в рамках політичного режиму відрізняється від боротьби за режим. Аналогічне тлумачення стосується відмінностей між відкритими конфліктами демократичних систем і прихованими конфліктами систем не демократичних [10, с.97].

Політичні конфлікти, вважає М. Дюверже, направлені на дослідження проблем влади, яка окреслюється з різних сторін, тим не менш визначальними в них є, як суспільний фактор, так і економічний фактор.

На відміну від своїх колег, К. Дойч розглядає, солідарні та конфліктні системи у співвідношенні до того, що слугує їх “поєднуючим початком, основою”– взаємна вигода або взаємне зіткнення інтересів [9, с.33]. На думку К. Дойча, в дійсності існують лише змішані системи з тими, або іншими домінуючими факторами, але його теорія зосереджена на солідарних системах, а конфліктні ж виступають, як проблема, яку слід вирішити.

Підходи Д. Аптера, до конфлікту, найбільш наглядно показують, що одним з найголовніших сюжетів американської політичної науки, як раз і є дослідження проблематики конфліктів.

В своїй концепції Д. Аптер, виокремлює три ступеня та три форми суспільних конфліктів в залежності від того, як відбувається зіткнення переваг, інтересів або основних цінностей, і лише в останньому випадку, на його думку, можна говорити про дійсний, відкритий конфлікт. Таким чином, головне питання полягає в тому, як трансформувати конфлікти цінностей в конфлікти інтересів. Практична направленість такого підходу не в тому, щоб озброїти політиків теоретичним інструментом, а в формуванні установок суспільної свідомості, сумісних з регулюванням конфліктів [3, с. 71].

Загалом американська політична система найчастіше критикується за те, що дві найпопулярніші політичні партії декларують одні й ті ж цінності, тому між ними, як зазначається, дійсно не можливий істинний конфлікт, а найсуттєвіші їх розбіжності набувають форми конкуренції, а в деяких питаннях переважає кооперація, тому в масштабах всього суспільства консенсус стає неможливим.

Зокрема, Р. Даль вважає, що основа врегулювання конфліктів полягає, у взаємних гарантіях, в толерантному ставленні до інтересів один одного, незалежно від того, це політичні партії, лідер, держави, етноси, релігії [4, с. 179]. Як відомо, принцип поліархії на протидію демократії –направлений на пошук реалістичних, найбільш суттєвих рис відкритої демократії, і саме тому врегулювання та вирішення, як політичних конфліктів, так і економічних конфліктів, посідає одне з центральних місць в проблематиці демократії.

Безперечно велику роль в дослідженні політичних конфліктів має соціально-політична концепція П. Бурдьє. Цей підхід є актуальним вже тому, що автор, виходячи з теоретичних посилок класиків конфліктологічної парадигми, трактує цей підхід через сутність динамікосоціальних колізій [12, с. 59]. Сьогодні цей підхід представляється більш релевантними суспільними процесами на межі століть, ніж він зафіксований у працях засновників конфліктології.

Зазначимо, що формування соціальних класів, груп, а їх агентів, конфліктних і конкурентних відносин між ними, французький соціолог, пов'язує з нерівномірним розподілом капіталу –економічного, культурного, соціального. Економічні і культурні розбіжності між групами виступають в якості об'єктивних причини такого представництва.

Соціальний простір включає конкретні поля діяльності, де й виникає конфлікт в різних формах. Політичні, економічні та інші різновиди конфліктів і є зіткненням соціальних сил у відповідних полях на задоволення або захист певних інтересів. При цьому конфліктними є не лише інтереси великих соціальних груп, не лише дії політичних партій, які відображають ці інтереси, але й уявлення самого індивіда відносно програми кандидатів на власні статуси та ролі [2, с. 37].

Варто відзначити, що за багатоманітними підходами до визначення політичних конфліктів більшість сучасних дослідників – солідарно відносяться до їх особливостей.

Перш за все, варто відрізнити категорії “протириччя” і “конфлікт”. Сутність категорії “протириччя” традиційно пов'язують з багатоманітністю елементів одного цілого. Протириччя і є відношенням особливого роду між елементами цілого, які виникають при наявності розбіжностей в структурі. Оскільки протириччя носять універсальний характер, тому абсолютно стійкої відповідності, ні в одному реальному предметі не існує. Конфлікт може бути представлений як момент загострення в різних протириччях. При цьому виникнення і врегулювання конфліктів не обов'язково усуває причини, які його спричинили.

Політичному конфлікту передують соціальна напруга, формування упереджень, критичної ворожості й підозр між суб'єктами майбутнього конфлікту, де існує будь-яке розходження інтересів та прагнення до домінування або реваншу.

Політичний конфлікт – це такий тип діалектичних взаємодій, направляючою умовою якого є сукупність уявлень суб'єктів про самого себе, опонентах, соціальне середовище, в якому протікає конфлікт. Таким чином, протириччя, виступаючи основою політичних розмежувань, можуть і не призвести до відкритого протиборства, в той час як політичний конфлікт має відкриті форми протистояння і, як правило, усвідомлений учасниками [2, с. 59].

Політичний конфлікт не представляє собою унікальний феномен суспільного життя. На нього поширюються загальні характеристики будь-яких соціальних конфліктів: в першу чергу це відноситься до учасників конфліктних взаємовідносин. Учасником політичного конфлікту може бути незадоволений народ, тобто частина суспільства, яке не влаштовує влада і вони вимагають зміни керівництва держави. Таким чином, дане питання може вирішувати як соціологія, так і політологія, але в цих процесах відіграють важливе значення фактори, особливості і специфіка наукового дослідження.

Предметом конфлікту, тобто, з якої причини виникає конфлікт між сторонами, можуть виступати два різновиди дефіциту:

- позиційний дефіцит, тобто дефіцит соціальних позицій – соціальних статусів та ролей;
- дефіцит джерел – дефіцит певних матеріальних або духовних ресурсів [3, с. 164].

Зазначимо, що конфлікт виникає лише в тому випадку, якщо сторони прагнуть до отримання вигоди за рахунок один одного. В конфлікті мова завжди йде про здатність контролювати і направляти дії іншої сторони. З політичної точки зору, це означає боротьбу за політичне домінування. Умовою реалізації цієї мети є володіння реальним політичним капіталом. Отже, в політиці йде боротьба не лише за монополію застосування інструментів влади і ресурсів, але і за монополію розробки поширення принципу легітимного розділення соціального світу і тим самим – за монополію мобілізації груп. Тому зводиться сутність політичних конфліктів лише до завоювання влади зовсім не правомірно.

Політичний конфлікт – зіткнення суб'єктів політики в їх взаємному прагненні реалізувати свої інтереси і мету, пов'язані перш за все з досягненням влади або її перерозподілом, а також зі змінами їх політичного статусу в суспільстві [2, с. 81].

Джерелом та основою політичного конфлікту – є соціально-економічні протиріччя, об'єктивно притаманні будь-якому суспільству, які в кризові та перехідні періоди, від одного історичного етапу до іншого, набувають конфліктних форм, яка визначається несумісністю корінних інтересів суб'єктів політики [11, с. 101].

В вітчизняній науці тривалий час домінувало уявлення про те, що призначення політики, державної влади ґрунтується на пошуку “балансу інтересів”, які можуть повністю усувати конфлікти.

В політичній сфері можна виділити три аспекти визначення меж конфліктів:

– просторові межі політичного конфлікту визначаються територією, на якій відбувається конфлікт. Зрозуміло, що ця територія не може різнитися за масштабами – від мінімального простору до більш масштабного. Чітке визначення просторових меж політичного конфлікту особливо важливо в міжнародних і міжетнічних відносинах, що тісно пов'язані з проблемою учасників конфлікту.

– внутрішньосистемний аспект розвитку політичного конфлікту та визначення його меж пов'язано з тим, що будь-який конфлікт відбувається в певній системі, не залежно від держави чи міжнародного співтовариства. Крім того, зазначимо, що внутрішньосистемні відносини завжди важкі й багатоманітні. Внутрішньосистемні кордони конфлікту важливо визначити для того, щоб вміти впливати на існуючі процеси, з метою попередження розвалу системи в цілому.

– тимчасові кордони – це хронологічна тривалість конфлікту, його початок і кінець. Від того, чи вважати конфлікт таким, що розпочався, існуючим або таким, що закінчився, залежить від ступеню ефективності технологічних вирішень та врегулювання конфліктів. Аналіз динаміки дослідження конфліктів, важливий і для того, щоб вірно оцінити роль всіх учасників конфлікту [12, с. 55].

Слід мати на увазі, що будь-який конфлікт несе в собі як позитивний, так і негативний характер, але переважання в них тих чи інших характеристик дозволяє охарактеризувати його або як конструктивний, або як деструктивний.

Специфіка політичного конфлікту полягає в наступному:

по-перше, політичний конфлікт – це невід'ємна характеристика світу політики, мотиваційна основа політичного життя. Одне неможливо без іншого, тому сучасні визначення політики передбачають включення її в структуру феномену конфлікту. Політика може бути визначена як боротьба суб'єктів, які переслідують та які можуть конфліктувати, і в результаті чого можуть регулювати контрольовати розподіл цінностей владними структурами. Розбіжності, суперечливі точки зору, зіткнення – все, з чим звертаються до влади, вимагаючи вирішення є тим, що називається політичними конфліктами;

по-друге, світ політики – це світ публічності, простір для багатьох можливих дій. Саме в відкритому зіткненні точок зору, думок, соціальний світ набуває нового характеру, стає політичним світом;

по-третє, світ політики – це світ відносин, який сприяє конкретній індивідуальній свободі, завдяки можливості вибору, але в той же час може посилювати

незадоволення та неспокій. В результаті чого, формується стратегія дій і цінностей суджень, які надають політичним уявленням раціонально-прагматичний характер. Це створює потенційну основу конфлікту, так як кожен індивідуальний або груповий суб'єкт, маючи свої власні інтереси, так чи інакше зіштовхується з інтересами інших суб'єктів;

по-четверте, предметом політичного конфлікту можуть бути специфічні ресурси – державна влада, устрій владних інститутів, політичний статус соціальних груп, цінності і символи, які є базою політичної влади. Саме на цьому ґрунтуються ключові відмінності політичного конфлікту від індустріального конфлікту: якщо в економіці ресурси ділять більш або менш справедливо, а інколи погоджуються на кооперацію, щоб спочатку збільшити виробництво продукту, а потім його поділити, то в політиці це не можливо. Посаду президента, голови уряду, парламенту неможливо “розділити”, та й кількість місць в парламенті обмежено. Якщо в економіці, згідно ліберальної доктрини, всі речі мають свою вартість, то в політиці це виглядає, як: для політичної свободи і політичної незалежності не існує справедливого еквіваленту;

по-п'яте, політичний ринок є один з найменш вільних ринків, тому що, з одного боку, домінує монополія виробництва політичної продукції (програм, ідей, заяв, іміджів), які надаються професіоналам, а з іншого – відсутня компетентність в політичних питаннях громадян. Тому очевидна гострота і запеклість міжпартійної конкуренції за голоси виборців, яка ініціюється перш за все “зверху”, вищими ешелонами влади;

по-шосте, запеклість та гострота політичної боротьби пояснюються тим, що кредит довіри, тому чи іншому політику (партії, державі), виданий не лише в обмін на ідеї, які вони пропагують, але йому особисто, завдяки його якостям. Тому опонент прагне не лише до того, щоб заперечити ці ідеї логічними і науковими аргументами, але і дискредитувати їх, не тільки їх, але і їх носія;

по-сьоме, політичний конфлікт передбачає мобілізацію максимальної чисельності як однієї, так і іншої конфліктуючої сторони. Їх боротьба може розглядатися як сублимована форма класової боротьби, хоча класи й інші соціальні групи стають безпосередніми учасниками конфлікту, лише в крайньому випадку. Зазначимо, що це відрізняє політичний конфлікт від юридичного [8, с. 64].

Юридичний конфлікт пов'язаний з правовим відношенням сторін. Отже суб'єкти розглядаються через призму, або мотивації їх поведінки, або як об'єкт конфлікту, який володіє правовими “ознаками”, й такий конфлікт має юридичні наслідки. Юридичний конфлікт також передбачає “вербалізовану” боротьбу, вміння “боротися словами” за допомогою переконливих доказів сторін. Але це боротьба в рамках і на підґрунті права, між суб'єктами права, і сама юридична колізія не передбачає мобілізації широких мас. Політичний конфлікт, навпаки, передбачає боротьбу саме за таку мобілізацію, при цьому її масштаби можуть здійснювати політичний вплив, і навіть впливати на судові рішення.

Отже, не зважаючи на те, що від свого зародження конфлікт вважали соціальним явищем, він став части-

ною політичної науки. Поєднавши в собі як соціальні поняття так і ввівши в науковий обіг нові категорії.

На сьогоднішній день, політичний конфлікт є однією з найпопулярніших тем не лише в вітчизняній літературі, а й в зарубіжних дослідженнях. Кожного року в світі виникає безліч політичних конфліктів, які на жаль, мають і руйнівний характер, не лише для держави, але й для людського життя. Тому виникають нові технології для врегулювання політичних конфліктів, створюються сучасні стратегії вирішення політичних конфліктів.

Слід відзначити, що політичний конфлікт, це не соціальний процес, на чому акцентують увагу певні науковці, це суто політичний процес, який поєднує, врегулює, досліджує конфліктні ситуації в політичному житті держави, чим і займається наука політична конфліктологія.

Список використаних джерел

1. Боулдинг К. Общая теория систем – скелет науки // Исследования по общей теории систем. – М., 1956. – С. 197–208.
2. Брукан С. Плюрализм и социальные конфликты: Социально–исторический анализ социалистического общества / пер. с англ. – М., 1990. – 253 с.
3. Глухова А. В. Политические конфликты: основания, типология, динамика (теоретико–методологический анализ). – М.: Эдиториал УРСС, 2000. – 170 с.
4. Даль Р. Современный политический анализ // Актуальные проблемы современной зарубежной политической науки. РеФ. сб. – М., 1991. – Вып. 2. – С. 178–185.
5. Дарендорф Р. От социального государства к цивилизованному сообществу // Политически исследования. – 1993. – № 3. – С. 54–67.
6. Дарендорф Р. Элементы теории социального конфликта // Социс. – 1994. – № 5. – С. 112–122.
7. Дарендорф Р. Современный социальный конфликт. Очерк политики свободы / Пер. с нем. – М., 2002.
8. Дойч М., Шикман С. Конфликт: социально–психологическая перспектива // Современный конфликт: современные исследования. – М., 1991. – 73 с.
9. Дойч М. Разрешение конфликта. Конструктивные и деструктивные процессы // Социально–политический журнал. – 1997. – № 1. – С. 32–47.
10. Дюверже М. Идея политики. Применение силы (власти) в обществе. – Лондон, 1978. – 311 с.
11. Козер Л., Функции социального конфликта // Социальный конфликт современные исследования. – М., 1991. – С. 82–152.
12. Лебедева М. М. Трудный путь урегулирования конфликтов // Вестник Московского университета. Серия 18: Социология–политология. – 1996. – № 2. – С. 54–59.

References

1. Boulding K. Obshhaja teorija sistem – skelet nauki // Issledovanija po obshhej teorii sistem. – M., 1956. – S. 197–208.
2. Brukan S. Pljuralizm i social'nye konflikty: Social'no–istoricheskij analiz socialisticheskogo obshhestva / per. s angl. – M., 1990. – 253 s.
3. Gluhova A.V. Politicheskie konflikty: osnovanija, tipologija, dinamika (teoretiko–metodologicheskij analiz). – M.: Jeditorial URSS, 2000. – 170 s.
4. Dal' R. Sovremennij politicheskij analiz // Aktual'nye problemy sovremennoj zarubezhnoj politicheskij nauki. Ref. sb. – M., 1991. – Вып. 2. – S. 178–185.
5. Darendorf R. Ot social'nogo gosudarstva k civilizovanomu soobshhestvu // Politicheski issledovanija. – 1993. – № 3. – S. 54–67.
6. Darendorf R. Jelementy teorii social'nogo konflikta // Socis. – 1994. – № 5. – S. 112–122.
7. Darendorf R. Sovremennij social'nyj konflikt. Oчерk politiki svobody / Per. s nem. – M., 2002.
8. Dojch M., Shikman S. Konflikt: social'no–psihologicheskaja perspektiva // Sovremennij konflikt: sovremennye issledovanija. – M., 1991. – 73 s.
9. Dojch M. Razreshenie konflikta. Konstruktivnye i destruktivnye processy // Social'no–politicheskij zhurnal. – 1997. – № 1. – S. 32–47.

10. Djuverzhe M. Ideja politiki. Primenenie sily (vlasti) v obshhestve. – London, 1978. – 311 s.

11. Kozer L., Funkcii social'nogo konflikta // Social'nyj konflikt sovremennye issledovanija. – M., 1991. – S. 82–152.

12. Lebedeva M.M. Trudnyj put' uregulirovanija konfliktov // Vestnik Moskovskogo universiteta. Serija 18: Sociologija i politologija. – 1996. – № 2. – S. 54–59.

Likarchuk D.S., graduate, Kiev National University Taras Shevchenko (Ukraine, Kiev), dashauk8899@gmail.com

Features of the conflict in the political sphere

For many years the conflict, regardless of their cell of origin, considered a social phenomenon. To date, the point of view of scientists are divided, some appeal to the idea that political conflict is problematic – sociologists. Other scholars distinguish political conflict – as an object of study independent science. This paper analyzes the key provisions of the conflict in the political sphere, which became independent from social processes. Singled out the issue of political conflict and differing concepts such as “social conflict”, “conflict of law”, “political conflict”.

Keywords: political conflict, the political sphere, the political world, the object of political conflict, political, market, legal conflict.

Ликарчук Д. С., аспирантка, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), dashauk8899@gmail.com

Особенности конфликта в политической сфере

На протяжении многих лет конфликт, независимо от своей ячейки зарождения, считался социальным явлением. На сегодняшний день точки зрения ученых разделились, одни апеллируют к мнению, что политический конфликт является проблематикой – социологов. Другие ученые выделяют политический конфликт – как объект исследования самостоятельной науки. В статье анализируются основные положения конфликта в политической сфере, которая стала независимой от социальных процессов. Выделяется предмет политического конфликта, и различаются понятия, как “социальный конфликт”, “юридический конфликт”, “политический конфликт”.

Ключевые слова: политический конфликт, политическая сфера, политический мир, предмет политического конфликта, политический рынок, юридический конфликт.

* * *

УДК 327.2

Макаренко Л. П.

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри суспільних і політичних наук,
Київський університет управління і підприємництва
(Україна, Київ), liliya876@mail.ru

СУТНІСТЬ, РОЛЬ ТА ОСНОВНІ ПРИЙОМИ ПОЛІТИЧНОЇ ПРОПАГАНДИ

Досліджується сутність, роль та основні прийоми пропагандистського типу комунікації. Актуальність питань пояснюється тим, що сьогодні став цілком очевидним збиток для держави від недооцінки ролі пропаганди як способу єднання суспільства та зброї проти ворожого інформаційного впливу. Інформаційною безпекою держави нехтувалося протягом багатьох років. Концепція, відповідно до якої Україні нікого боятися виявилася помилковою. Отож, наразі необхідно згадати, що таке пропаганда, з'ясувати її недоліки і переваги, та використовувати ту саму зброю, якою користуються наші супротивники. Акцентується на тому, що пропаганда не обов'язково є формою розповсюдження вузькогрупових і упереджених позицій. Вона може бути і позитивним інформаційним процесом, який доносить людям потрібну їм інформацію, розповсюджує демократичні принципи, цінності цілісності, єдності суспільства, патріотизму. В політиці нерідко бувають випадки, коли доцільно не враховувати інформаційні потреби масового реципієнта. У подібних випадках застосування пропагандистських технологій цілком доречно і конструктивно.

Ключові слова: пропаганда, маніпуляція, інформаційний вплив, пропагандистські прийоми.

Сьогодні став цілком очевидним збиток для держави від недооцінки ролі пропаганди як способу єднання суспільства та зброї проти ворожого інформаційного впливу. Інформаційною безпекою держави нехтувалося протягом багатьох років. Концепція, відповідно до якої Україні нікого боятися виявилася помилковою. Отож, наразі необхідно згадати, що таке пропаганда, з'ясувати її недоліки і переваги, та зрозуміти чи може вона зараз